

fókusz

Net-hírek

● **Munkatársunktól**
Híreinket a kizárólag a Hálózaton megjelenő Internetto Hírlevélből válogattuk. Az Internetto címe: <http://www.idg.hu/internetto>.

Java a Mac OS-ben

A nagy operációs rendszerek gyártói közül elsőként az Apple becsátotta ki a rendszerbe épített Java-támogatást: a Mac OS Runtime for Java bétája már letölthető a hálózatról. A kiegészítés része egy Java virtuális gép, szabványos Java osztályok, két különböző applet-megtekintő program, hiányzik belőle azonban a JIT (just-in-time) fordító, mellyel a Java alkalmazások gyors gépi kódú változata lenne előállítható. A fordító a tervek szerint az év végére várható változatban, illetve a Macintosh operációs rendszer következő, 1997 végére vár frissítésében – amely már beépített támogatást tartalmaz – található meg. A Microsoft egyelőre nem szállít teljes Java-támogatással rendelkező Windows 95 változatot, de az Internet Explorer 3.0 telepíti a rendszerbe egy – más alkalmazások számára is használható – JIT fordítót.

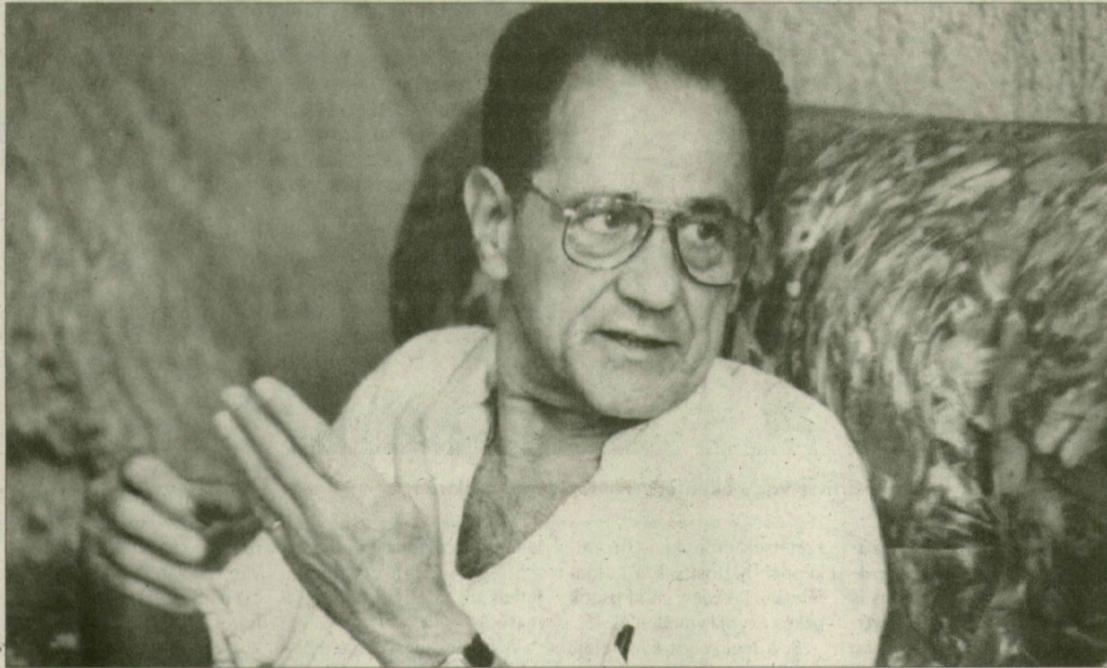
Gyónás a nefen

A német katolikus egyház helytelenítését fejezte ki egy olyan programmal kapcsolatban, mellyel számítógép segítségével otthon lehet gyónni. Az egyház szóvivője szerint a módszer nem egyeztethető össze a gyónás katolikus felfogásával: „A bűnök nem nyernek megbocsátást egy gombnyomás által”. A kölni Lazarus Society kiadásában megjelent Confession by Computer szoftver segítségével a felhasználó 200 előre definiált bűnből válogathat, de lehetőség van egyéni eltérővételek felvitelére is – az ezekre kirótt imákat úgy számolja ki a gép, hogy bekéri, a Tízparancsot mely pontjaival áll ellentétben az adott bűn. A szoftver a vétek megadása után megjeleníti vagy elmondja a kirótt Miatyánk vagy más ima szövegét, s tanácsot ad, hogyan léphetünk kapcsolatban a Hálózaton papokkal. A Lazarus másik CD-ROM-ja, az Online with Jesus több mint 50 ima szövegét tartalmazza különféle katolikus és protestáns szertartások pontos leírásával. Az önmagát ökomenikus humanitárius szervezetnek tartó Lazarus 78 márkáért forgalmazza a szoftvereket, áruból 14 márkát jótékony-sági célokra fordít.

Jegyét tessék!

Egy floridai marketingigazgató, aki egyéves szerződés ellenére fél év után elbocsátottak a Walt Disney World egyik állatfarmjáról, a Hálózaton kívánja értékesíteni a végkielégítésként kapott 40 000 parkbelépőt. A jegyek értéke, mintegy félmillió dollár, bár Michael Schulman természetesen a valódi árnál valamivel olcsóbban kínálja őket.

● Pünkössti Árpád egy „történelmi olvasókönyvről” Rákosi a csúcson

Pünkössti Árpád: Én tíz éve együttélek ezzel az „áldott jó emberrel”. (Fotó: Miskolczi Róbert.)

Pünkössti Árpád háromkötetesre tervezett Rákosi Mátyásról szóló monográfiájának 1992 után idén megjelent a második darabja is. A Rákosi a csúcson című könyvnek a könyvhéten Szegeden is bemutatója volt: az akkori kinálattól kétségtelenül az Európa Kiadó által kiadott kötet volt az egyik legérdekesebb kiadvány. Pünkössti Árpáddal a könyv kapcsán beszélgettünk.

● **A bevezetőben olvasókönyvnek nevezi ezt a művet, amelyik akárhogy is vesszük, közelebb áll a monográfiához...**

– Aki ismeri az életrajzomat, tudja, hogy én botcsinálta történész vagyok. Mivel az anyag gyűjtésekor az iratokhoz nem lehetett hozzáférni, nekem azoktól az emberektől kellett szereznem az információimat, akik Rákosi közelében éltek, vagy akik kiszolgálták Rákosit. Ez természetesen más-fajta szempontokat feltételez, mint a kifejezetten történelmi munka. Vagyis én egy olyan forrásanyagot kezdtem felhasználni, amelyet a hivatalos történészek általában nem sokra becsülnek: a kisember visszaemlékezéseit.

● **Mennyivel lehet így teljesebb a Rákosi-kép?**

– Én menekülök az efféle összevetések elől. De az biztos, hogy a történelmi munkák felől nem érdeklődő olvasó számára ez a kép olyan részmomentumokat is mutat, amelyek talán nem lényegesek, de a lényeg jobban megvilágítják. Másrészt ezeknek a visszaemlékezéseknek a tekintélyes része pótolhatatlan. A szereplők és a potenciális interjúalanyok többsége már azelőtt meghalt, mielőtt én elkezdtem volna a gyűjtést. Azt hiszem ennek a fajta képnek is értéke van.

● **Önök milyen képe alakult ki Rákosi Mátyásról a könyv trása közben?**

– Én tíz éve együttélek ezzel az „áldott jó emberrel”, tehát sokkal árnyaltabban látom őt, mint mások...

● **Engedékenyebben?**
– Nem, inkább a mozgatórugókat értem jobban. Jobban érzem azokat a korlátokat, amelyek őt is terelték. Ugyanakkor könnyebb elkülföntem, hogy mi az, amit

az ő túlteljesítési vágya, strébersége okozott. Ezt a szót alá is kell húznom, hiszen Babits Mihály, aki tanára volt, amikor meghallja, hogy Rákosi 1940-ben kiszabadult Szegeden, a Beszélőfüzetekben ezt jegyzi fel: „Emlékszem rá, tanítványom volt. Stréber.” Azok a rettenetes jelenségek, amelyek Magyarországon megvoltak, az összes többi szocialista országban is jelentkeztek. Hogy mennyi volt ebből Rákosi, mennyi maga a szisztéma, ezeket a szálakat igyekszem én szétválogatni. Így lesz teljes a kép a korról, és urambocsá így értjük meg szüleinket, nagyszüleinket is. Hogy miért döltek be például? Mert sokan bedőltek.

● **A mai ember számára hihetetlen az a fajta odaadás, amellyel akkor sokan ahhoz a párthoz viszonyultak. Mintha a kértelkedés ösztöne teljesen hiányzott volna. Legálábbis a párthoz közeli-ekből...**

– Igen, a vesztes háború és a szovjet megszállás bizonyos fokig visszacsinálhatatlanná tették a helyzetet. Ugyanakkor ne feledjük el, hogy az akkori Magyarország az élvonalban volt a talpraállók között. Valami hihetetlen erő mutatkozott meg a lakosságban az új élethez. A könyvben is idézem a Szabad Nép kis hírért, mely szerint két kilogrammos szeretetsomagokat lehet küldeni Németországba. Gondolom, nem kell bizonygatnom, mit jelent, hogy túllünk meg a segítség Németországba.

● **Ez azt jelenti, hogy Rákosinak „erőszakmentes” népszerűsége is volt? Netán szerették?**

– Itt vigyázni kell az árnyalással. Volt egy időszak, amikor a még működő és engedélyezett közvéleménykutatásban Rákosi időre az első három hely valamelyikét foglalta el. Ez szeretet lenne? Én nem hiszem, hogy a politikusi népszerűségnek ilyen helyzetben sok köze lenne a szeretetnek. Avagy szerették Churchillt, amikor vért és verítéket ígért az angoloknak? Churchill jó realitásérzékkel fogadta a reagálásokat. Az persze más dolog, hogy a rendszer és Rákosi megkövetelték, hogy ez a népszerűség szeretetté váljon.
– **Ez a folyamat már a**

legdurvább diktatúrához visz. Ön szerint melyek a legérdekesebb állomások?

– A kitüntetett pontok között említhetem a kommunista-szociáldemokrata egyesítést, a többpártrendszer „felszeletelését” és a hatalomátvételt, de fordulópont volt egy későbbi időszakban Kádár János letartóztatása is. Ekkor mondja nagy nyilvánosság előtt Rákosi azt a híres mondatot, hogy „Rákosi elvtárs sosem téved”. Így, harmadik személynél. Ezek mind lépcsőfokai az ő torzulásának.

● **Érdekes a jegyzőkönyvkivonat, amely Rákosi 1962-es meghallgatásán készült. Mintha fel sem fogta volna, ami történt, és arra számított volna, hogy majd a munkaszabály felmenti. Akár Ceausescué, a 89-es vilámparben...**

– Rákosi 1956-ot a saját javára igyekezett fordítani. Abban a hitben élt, hogy ha ő itthon van, akkor nincs forradalom. Vagyis úgy gondolta, egy kicsit érte keltek fel az emberek. Ennyire félreértette az eseményeket. Egyébként az hatalomra jutástól kezdve jellemző, hogy a fejük tetejére állítva látja és értékeli a jelenségeket. Jellemző rá, hogy 1962-ben is csak arra kereste a mentéseket, hogy Magyarországon koncepciós perek voltak, holott a mélységben sokkal több szenvedés volt annál, hogy megöltek tíz-tizenkét kommunista vezetőt. Ezt Rákosiék egyáltalán nem érzékelték.

● **A Rajk-per taglalásából nem úgy tűnik, mint-ha az utólagos mártírrá avatást jogosnak tartaná...**

– Rajk mártír lett, ez tény. De ő sem volt alapvetően más, mint Rákosi. Téved, aki azt hiszi, hogy azért, mert magas, szép szál volt, mert időzjelben mondva magyar volt, a módszerei és nézetei mások lettek volna. Ő belügyminiszterként ugyanolyan keményen járt el például a német ajkú lakossággal szemben; soha egyetlen pillanatig sem kételkedett a diktatúra fegyveres cselekedeteiben. Nem szerettem a jelzős megállapításokat, de ha valaki Rákosiról elmondja, hogy kegyetlen ember volt, ugyanezt elmondhatja Rajkról is. Egy szerűen csak nem élt annyit,

hogy a kegyetlensége kibontakozhasson.

● **Honnan vették ezek a vezetők ezt a fajta kegyetlenséget? Hiszen néhány kivételtől eltekintve nem voltak szadisták... A másként ismert Kádár János például jelen volt Rajk akasztásánál...**

– Azt hiszem, nem a kegyetlenség volt a mozgatórugó, hanem a vakhit. Keresnek az ellenséget és eltipor-tak mindenkit, aki abba a gyanúba keveredett, hogy az útjukba áll. Rákosiban például annyira torzulás volt, hogy ő maga előszeretettel közölte az emberekkel a letartóztatást. Szakacsit és Péter Gábort a lakásukban tartóztatta le, Rajkhoz pedig álszakállban akart elmenni a cellába, hogy vallomásra bírja. Majdhogyanem abnormalis gondolatai ezek, és valamennyi a vakhitből ered.

● **Hogyan szigetelhetők el magukat ennyire Rákosiék? Példa rá ugye, az a bizonyos Kreml-arcstín...**

– Amikor az olasz KP vezetője, Togliatti ellen merényletet követtek el, Sztálin parancsot adott a fokozott biztonságra. Ezután Rákosi már nem engedte meg magának, hogy részt vegyen a május elseji felvonuláson, vagy kimenjen a piacra. Másrészt az, hogy „Rákosi elvtárs sosem téved” olyan-fajta zsinórmértéket adott a jelenségek értékeléséhez, hogy innen kezdve már nem lehet valós megítélésről beszélni. Ekkor kezdődött az a korszak, amikor azt hitték, hogy a társadalom jólétéhez elég egy-egy jól sikerült párthatározat. Nem volt elég.

● **Hogyan látták Rákosi az az emberek, akik a közvetlen környezetében dolgoztak. Tehát a sofőr, a szobalány, a felszolgáló, a testőr, vagyis a „megbízható káderek”...**

– Egy terhesség véleményét idéznék. Az egyik titkárnő majdnem egy óras kérdészködésem után sem mondott semmit. Ekkor kéreményen rászóltam, mondván képtelenség, hogy éveket eltöltött mellette és nincs véleménye. Könnyes lett a szemem és azt mondta, egy gylkosról nem lehet jót mondani, ő pedig csak jót tudna mondani. Ez jól mutatja a Rákosit annak idején körülvevő ambivalens helyzetet is.

Panek József

Kapaszkodó

A jelent megérteni nehéz. Kapaszkodó kell. Ami a társadalomtudomány – lehet. Ez a legkézenfekvőbb oka annak, hogy a felsőoktatási intézmények minden diákja – így a jogász, a matematikus és a orvos is – hallgat társadalomtudományi ismereteket. Am a jelen értelmezésére is felkészítő ismeretek átadására hivatott tanszéknek nincsenek a helyükön – a felsőoktatás rendszerében.

A társadalomtudományi tanszék a szegedi tudományegyetemen 1990-ig önálló szervezeti egységet alkottak. Aztán jött a rendszerváltás és egyéb változások, melyek e tanszéküket különböző karokra lökték. Az általános jogtudományi karra került a politológia és a közgazdaság tanszéke, a bölcsészettudományira a filozófia és a szociológia tanszék. E tanszék oktatógárdájának közös jellemzője, hogy miközben részt vállalnak a különböző szakmákra készülő egyetemisták képzéséből, önálló szakok születése körül bábáskodnak. Így „A” szak a filozófia, hamarosan a szociológia, a politológusok is tervezik, hogy erre az útra lépnek, a közgazdászok pedig nagyságrendje önálló, a tanszéknel nagyobb „intézményi egységet” igényel. Ezért izmosodik a vélemény: az Univerziteton belül indokolt lenne megeremteni a társadalomtudományi kart.

Újszászi Ilona

Mire való a szociológus?

A szociológia még nem jutott túl a válságon – mondják. Am nő a szociológia, a „jelenkutatás” iránt érdeklődő fiatalok száma. Például a József Attila Tudományegyetem szociológia szakára több mint százan jelentkeztek. A szociológia a következő tanévtől „A” szakká válik, ami kiemeli a kis szakok közül. Hogyan éli meg ezt a változást a dr. Szentpéteri István alapította szegedi Szociológia Tanszék? Milyen közegben dolgozik a dr. Vágvölgyi András tanszékvezetője idején a szakma országos és nemzetközi kapcsolattartó oktatógárda? Erről is beszélgettünk a JATE Szociológia Tanszékének vezetőjével, dr. Felek György egyetemi docenssel.

● **E társadalomtudomány iránti bizalom megingott, mivel a rendszer-változás fordulatát nem jelezte eléggé hangosan. Most növekszik a szociológia mint diszciplína népszerűsége. Az okoskodó kerekasztal-beszélgetésekre, a nyilvánosság fórumaira jobbra politológusokat és közgazdászokat hívnak. A jelen történéseinek magyarázatok azonban egyre többször szólal meg „szakértőként” a szociológus. Hogyan fogaadják a változást?**

– A 70-es évek népszerűségi hulláma után az érdeklődés visszaesett a szociológia iránt. Am ez esetben is igaz, hogy ha valaminek a popularitása csökken, akkor nő a szakmai munka minősége. Sokaknak tetszik a szociológia mint tudomány, mint választható egyetemi szak...

● **Mégis nagy az érdeklődés.**

– Ennek oka, hogy az egyszakos hallgatók egy része rájön, munkaerőpiaci esélyeit javíthatja, ha még egy másik diplomát is magáénak mondhat.

● **Szociológusként hol lehet elhelyezkedni?**

– A felsőoktatás és a kutatóintézetek jelentette szociológiai munkaerőpiac telített. Annak pedig még nincsenek bevett hagyományai hazánkban, hogy a gazdasági szféra

hasznosítsa ezt a sajátos társadalomtudományi ismereteket. Ellentétben például Lengyelországgal, ahol a szociológus már 15 évvel ezelőtt is szerepelt a foglalkoztatási jegyzékben.

● **A szegedi szociológia akkreditált szak, a jövő év őszétől „A” szakként működik. Más egyetemeken képest itt miben és mennyivel kapnak többet vagy mást a hallgatók?**

– A diák nem azon az alapon választ képzőhelyet, hogy milyen értékeket kínál a debreceni, a pécsi a budapesti vagy a szegedi szociológia szak. A hallgató döntését meghatározó tényező: a földrajzi elérhetőség. Egyébként a szegedi szak fölépítését, logikáját, filozófiáját tekintve kompatibilis az ELTE szociológia szakával. Az „A” szakon a hat félév alapozás után a diákok négy féléves speciális képzésben részesülnek. Ez növeli a fiatalok elhelyezkedési esélyeit, mert például a NAT előírja a társadalomismeret tanítását, a közvéleménykutatási és piackutatási szakismeretekkel pedig a reál szférában, a vállalkozásoknál is alkalmazni fogják a szociológusokat.

● **Az ELTE-n közel 100 oktató nagyjából 400-500 szociológiai szakos hallgatót képez. A JATE Szociológia Tanszékén jelenleg a öt és (egy) fél(állású) egyetemi oktató, s számos óraadó tanár oktat valamivel több, mint 100 szociológia szakos diákot, illetve „alapismertekre” az egyetem mindhárom karán, a hallgatók többségét. Mi a szegedi tanszék erőssége?**

– Az elméleti kutatómunka, továbbá a szociológia történeti és az ifjúságszociológiai képzés. Például foglalkozunk a modern francia szociológia elméleti kérdéseivel, a középosztály problémáival, a társadalmi zárlat kérdéseivel, a román eszmétörténettel, a kisebbségek és a zsidóság problémáival, zeneszociológiával. A közeljövőben egyre nagyobb hangsúlyt kívánunk fektetni a módszertani képzésre, az empirikus kutatás gyakorlatának bemutatására. Elmondhatom: az innen kikerülő hallgató elméletileg képzett és a szociológiáról átfogó képpel rendelkezik.

Ú. I.